

**Az Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola minőségbiztosítási terve
az ENQA ESG alapján
(kiegészítve és módosítva a 2016. szeptember 1-től induló képzésekre vonatkozó
előírásokkal)**

A doktori képzésre vonatkozó - 2016-ban megváltozott – jogszabályi követelményekre, az Országos Doktori Tanács ajánlásában foglaltakra és az alapítás óta eltelt időszak tapasztalataira figyelemmel a Doktori Iskola átdolgozta a korábbi minőségbiztosítási tervét, amelyet a Kari Minőségbiztosítási Bizottság 2016. október 5-i ülésén megtárgyalt és – kiegészítésekkel - elfogadni javasolt, és a TDHT elfogadott. Jelen minőségbiztosítási terv követi a KRE Doktori Iskola és a Jogtudományi Doktori Iskola (AJDI) Működési Szabályzatának felépítését, amikor a korábban irányadó szabályok („A” Rész) után önálló részben („B” Rész) tartalmazza a 2016. szeptember 1. napja után hallgatói jogviszonyt létesítőkkel kapcsolatos új elvárásokat.

„A” Rész

A Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolájának minőségbiztosítási rendszere, mint a doktori képzés és fokozatszerzés minőségbiztosítási rendszer része, a KRE minőségbiztosítási rendszerének relatíve független része.

Az Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola (a továbbiakban: AJDI, vagy doktori iskola) minőségbiztosítási terve a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvényben, illetve a doktori iskolákról, a doktori eljárások rendjéről és a habilitációról szóló 387/2012. (XII. 19.) kormányrendeletben foglaltakon alapul. Követi a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság minőségi előírásait, a korszerű minőségbiztosítás alapelveit, különös tekintettel az Európai Felsőoktatási Térség miniszterei által az ENQA (*European Association for Quality Assurance in Higher Education*) koordinálásban 2005-ben kidolgozott és elfogadott felsőoktatási minőségbiztosítási Európai Sztenderdre és Irányelvekre (*European Standards and Guidelines, ESG*).

Az ENQA ESG ajánlás alapján a doktori iskola minőségbiztosítási terve elsősorban az alábbiakra terjed ki.

I.

A doktori iskola minőségpolitikája, minőségbiztosítási rendszere, szervezete

Az AJDI a doktori iskola minőségpolitikája és jelen minőségbiztosítási szabályzat alapján gondoskodik a doktori iskolai tevékenység minőségbiztosításáról.

A doktori iskola minőségpolitikáját az AJDI megalakulása során a doktori iskola vezetőjének előterjesztésére és a törzstagok javaslatára az Egyetem Doktori és Habilitációs Tanácsa (a továbbiakban: EDHT) megtárgyalta, egyetértését követően felterjesztette a Szenátushoz, amely az - az AJDI alapítási irataival együtt - elfogadta.

Az AJDI minőségbiztosítási teendőit az AJK Minőségbiztosítási Bizottsága és az AJDHT felügyelete alatt a doktori iskola vezetője szervezi, aki egyszemélyi felelősként gondoskodik a minőségpolitika megismertetéséről, az éves minőségcélok kijelöléséről, és figyelemmel kíséri a minőségcélok teljesülését. A minőségbiztosítási vezető évente beszámol az AJDHT előtt a doktori iskola minőségbiztosítási rendszerének működéséről, a minőségpolitika megvalósításáról. Az AJDHT megtárgyalja a beszámolót. Az AJDHT által szükségesnek ítélt kiegészítésekkel és változtatásokkal a minőségpolitika megvalósításáról szóló beszámolót a doktori iskola vezetője beépíti az AJDI éves beszámolójába. A beszámolót az EDHT megtárgyalja és tudomásul veszi, vagy kiegészítésekkel és javaslatokkal veszi tudomásul, esetleg visszaadja átdolgozásra a beszámolót.

A doktori iskolai minőségbiztosítása két fő területet ölel fel, egyrészt a doktori iskolai képzéssel, másrészt a doktori eljárással kapcsolatos minőségbiztosítási kérdéseket.

II.

A doktori iskolai képzés minőségbiztosítása

1. A doktori képzési programok indítása

Az AJDI keretében három képzési program indult (felelősség, etika, illetve piac- és technológia szabályozás képzési programok).

A három képzési programot, az annak keretében oktatott tárgyak körét, elnevezését, a tárgyak egymásra épülését, a tárgyak óraszámát és kredit-értékét a törzstagok, tanszékvezetői

értekezletek több alkalommal tárgyalták, és az Állam- és Jogtudományi Kar Kari Tanácsa is tudomásul vette.

A hosszan tartó, több fordulóban zajló előkészítő munkálatok alapvető célja olyan tematika kialakítása volt, amelyben az egyes tárgyak koherens rendszert alkotnak és így a PhD hallgatók számára egy – kutatási területük határain szükségszerűen túlnyúló, de éppen ezért látókörüket tágító – tágabb értelemben releváns információt, tudást és szemléletet biztosító képzési struktúra kerüljön kialakításra, amely megalapozza és segíti a PhD hallgató egyéni kutatásait és a doktori értekezés elkészítését. A képzés kialakítása során határozott törekvés volt arra, hogy elkerüljük – a jogi képzésben nem ritka – átfedéseket, ismétléseket.

Az AJDI alapításának ebben az előkészítő fázisban a minőségbiztosítás akként valósult meg, hogy a jogszabály által a feladat elvégzésére kijelölt törzstagok javaslatait egy tágabb grémium folyamatosan jobbító szándékú javaslatokkal egészítette ki, kontrollálta.

A KRE rendelkezik a képzési programjai indításának jóváhagyására vonatkozó eljárásrenddel. Ez az eljárásrend biztosítja a képzési programok jó megtervezését, időszerűségüket.

A doktori képzési programok minőségbiztosítása egyebek közt tartalmazza:

- a tervezett tanulmányi kimenetek kidolgozását és közreadását,
- a tananyagok és programok gondos tervezését,
- megfelelő tanulási források és eszközök meglétét,
- hivatalos program-engedélyezési eljárást, amelyet a program oktatását megvalósító szervezettől (AJDI) eltérő szervezet (az EDHT, a Szenátus, végső soron a MAB) hajt végre,
- a hallgatók előrehaladásának és teljesítményének figyelemmel kísérését.

2. A doktori képzés tanulás-támogatása

A KRE és az Állam- Jogtudományi Kar biztosítja a hallgatók tanulásának támogatására rendelkezésre álló erőforrásokat. Biztosítja a fizikai forrásokat (könyvtárak, számítógépes eszközök) és az emberi támogatást (tutorok, tanácsadók), akik számára a tevékenység színvonalas elvégzésében való érdekeltséget teremtő díjazást nyújt. A doktori iskola figyelemmel kíséri és felülvizsgálja e szolgáltatások minőségét, melynek során értékeli a témavezetők sikerességét is. Figyelemmel arra a körülményre, hogy az AJDI még nem néz vissza komoly múltra, így a témavezetők sikerességének értékelésében még nem a PhD

fokozatot szerzett hallgatók száma, hanem a hallgatók által szerzett kreditek és azon belül is a tudományos tevékenység kreditekben mérhető eredménye minősül fő szempontnak.

3. A doktori képzés szabályozásának információs rendszere

A doktori iskola gondoskodik a képzési programjainak és egyéb tevékenységeinek hatékony működtetését biztosító információk szisztematikus gyűjtéséről, elemzéséről és felhasználásáról.

A doktori iskola minőségének folyamatos tökéletesítése érdekében az ENQA ESG modell alapján az doktori iskola évente önértékelést végez, és megfogalmazza a minőség javítására szolgáló intézkedéseket.

Ezen felül háromévenként a doktori iskola erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit és veszélyeit felmérő C-SWOT elemzést készít.

A doktori iskola vezetése mind az önértékelés, mind a C-SWOT elemzés, mind a rendszer működése során keletkező egyéb ismeretek, például vélemények, panaszok esetén nyert információk felhasználásával helyesbítő, megelőző és tökéletesítő intézkedéseket hoz. A hozott intézkedések hatását figyelemmel kíséri, elemzi és szükség esetén további intézkedéseket tesz.

4. A nyilvánosság biztosítása

A doktori iskola tevékenységeit mind saját honlapján (<http://www.kre.hu/doktori.ajk/>), mind a www.doktori.hu honlapon folyamatosan közzé teszi. A nyilvánosság így módon történő biztosítása kettős cél érdekében történik: egyrészt a doktori iskola iránt érdeklődők világos és egyértelmű tájékoztatása, másrészt a doktori iskola működésének átláthatósága érdekében.

5. A megindult doktori képzési programok követése, értékelése

A KRE rendelkezik a képzési programjai követésére és rendszeres belső értékelésükre vonatkozó eljárásrenddel. Ez az eljárásrend biztosítja:

- a programok háromévenkénti felülvizsgálatát, ezzel is biztosítva folyamatos időszerűségüket (a programok tematikájának felülvizsgálata első ízben a hároméves időszak letelte előtt, a doktori képzés 2016. évi átalakítása során történt meg),

- rendszeres visszacsatolás kérését a munkáltatóktól, munkaerő-piaci és más szervezetektől, a doktorandusz által megtartott előadás kapcsán a konferencia-szervezőktől, a publikációk kapcsán a szakfolyóiratok szerkesztőségeitől.

A doktoranduszok tanulmányaik megkezdésekor írásban rögzítik céljaikat, a képzéssel kapcsolatos elvárásaikat, majd minden szemeszter végén tárgyanként és oktatónként értékeli a megvalósult képzést. Ezeket a nyilatkozatokat a doktori iskola őrzi, és az AJDI vezetője – a válaszadók névtelenségét biztosító módon – összegzi. Az AJDI vezetője a hallgatói értékelés lényegét beépíti az AJDI oktatási tevékenységéről készítendő éves jelentésbe, és arról beszámol az összoktatói értekezleten. Az egyes oktatókra vonatkozó kritikákat, javaslatokat négy szemközti beszélgetés keretében megosztja az érintett oktatóval.

6. A doktoranduszok teljesítményének értékelése

A hallgatók teljesítményét előzetesen közzétett és következetesen, egységesen alkalmazott kritériumok szerint, a szemeszter kezdetén nyilvánosságra hozott követelmények alapján, világos szabályok betartásával és a jogi követelmények betartásával lefolytatott eljárások keretében kell értékelni. Az AJDI biztosítja, hogy

- a doktoranduszok teljesítményét értékelő eljárások mérjék a program által kitűzött célok és kimeneti eredmények elérését,
- az értékeléseket olyan személyek végezzék, akik értik az értékelés hallgatói fejlődésben betöltött szerepét, hogy a hallgató elérje a kívánt képzettség megszerzéséhez szükséges tudást és képességeket,

az értékeléseket az intézményben meghatározott eljárások szerint végezzék.

7. Minőségbiztosítás az oktatás személyi oldalát illetően

Az Állam- Jogtudományi Doktori Iskola előírásai biztosítják azt, hogy a doktori képzésben tárgyjegyzőként, oktatóként, témavezetőként, és doktori téma meghirdetőjeként csak kompetens, felkészült, napra kész és a releváns joggyakorlatot is ismerő, abban járatos személyek vegyenek részt. A doktori iskola vezetése elvárja és ellenőrzi azt, hogy az oktatók rendelkeznek azokkal a képességekkel és tapasztalattal, amely szükséges ahhoz, hogy tudásukat hatásosan továbbítsák a hallgatóknak. A doktori iskola vezetése biztosítja, hogy az oktatók megismerjék a saját teljesítményükről kapott visszacsatolásokat.

A témakiírókkal szemben kiemelt elvárás az aktív kutatói tevékenység: a téma meghirdetését megelőző öt év tudományos közleményeinek mutatói jelentősen haladják meg a doktori iskola fokozatszerzéshez előírt publikációs követelményeit. Az AJDHT a publikációs aktivitás vizsgálatán túl azt is szempontként értékeli egy új témavezető személyéről és/vagy egy meghirdetendő témáról hozandó döntés során, hogy a témakiíró rendelkezik-e kellő számú a témához szorosan kötődő publikációval. A témakiírók korábbi témavezetései értékelésével az AJDI igyekszik elkerülni azt, hogy a hallgatók sorozatosan eredménytelen témavezetést nyújtó oktatók irányítása alá kerüljenek.

III.

A doktori eljárással kapcsolatos minőségbiztosítás

1. A KRE doktori szabályzatának minőségbiztosítási célú rendelkezései

A KRE doktori szabályzata eleve számos minőségbiztosítási rendelkezést tartalmazott és azt az AJDI alapítása során, az AJDI doktori szabályzatának elkészítése előtt minőségbiztosítási céllal módosították és kiegészítették. Az egyes rendelkezések részletes bemutatása nélkül jelezzük, hogy a KRE doktori szabályzata a jogszabályi követelményeken és a MAB minőségbiztosítási elvárásain túlmenő előírásokat tartalmaz - többek között - az alábbi területeken:

1.1. A műhelyvitára bocsátás

Az értekezés csak az alábbi feltételek együttes teljesülése esetén bocsátható műhelyvitára:

- a témavezető írásbeli javaslata
- két bíráló („előopponens”) olyan tartalmú nyilatkozata alapján, hogy az értekezést műhelyvitára alkalmas színvonalúnak tartják.

A műhelyvita megrendezésével kapcsolatos rendelkezések az értekezés megismerhetőségét és a kellő nyilvánosság biztosítását szolgálják.

1.2. A műhelyvita

A nyilvános védés előtti műhelyvita megrendezése azt a célt szolgálja, hogy az értekezés esetleges hibáira, hiányosságaira fény derüljön, a szerző javaslatokat kapjon munkájának

lezárásához olyan személyektől, akik az értekezés témakörében szakmai tapasztalatokkal rendelkeznek.

A KRE doktori szabályzata elvárja a két bíráló („előopponens”) aktív szereplését a műhelyvitan.

A műhelyvita zárulhat azzal az eredménnyel is, hogy az értekezést – annak számottevő átdolgozását követően – újra műhelyvitára kell tűzni.

1.3. Az értekezés nyilvános védésre bocsátása

A doktori iskola vezetője megküldi a műhelyvita jegyzőkönyvét az értekezés két opponensének, így ők megismerhetik, hogy az értekezés korábbi verziójában mit kifogásoltak, abból mit hiányoltak a műhelyvitan megszólalók. A műhelyvita jegyzőkönyvének hivatalos mellékletét képezi a két bíráló írásbeli véleménye, ami szintén megismerhetővé válik az opponensek számára. Ez a két bíráló nem azonos az értekezés műhelyvitája előtt felkért személyekkel, így összesen legalább négy olyan személy nyilvánít véleményt írásban az értekezésről (annak valamilyen készültségi fokán), akinek ez kötelezettsége.

Az értekezés csak az alábbi feltételek együttes teljesülése esetén bocsátható nyilvános védésre:

- a témavezető írásbeli javaslata
- két bíráló olyan tartalmú nyilatkozata alapján, hogy az értekezést nyilvános védésre alkalmas színvonalúnak tartják.

A nyilvános védés megrendezésével kapcsolatos előírások az értekezés megismerhetőségét és a kellő nyilvánosság biztosítását szolgálják. A műhelyvita és a nyilvános védés időpontja között kötelezően előírt várakozási idő nem csupán a nyilvános védés megszervezését, a kellő nyilvánosság biztosíthatóságát szolgálja, hanem arra készíti a szerzőt, hogy mindenképpen gondolja át a műhelyvitan elhangzottakat, egészítse ki, pontosítsa az értekezést.

2. Az AJDI doktori szabályzatának minőségbiztosítási célú rendelkezései

Az AJDI doktori szabályzata számos minőségbiztosítási rendelkezéssel egészíti ki a KRE doktori szabályzatában foglaltakat, tovább szigorítva az értekezés színvonalának ellenőrzésére vonatkozó követelményeket és még inkább kiszűrve a szubjektum szerepét a folyamatokból.

E követelmények egy része nem újonnan került be a szabályzatba. Részben a korábbi jogi doktori iskolában felgyülemlett pozitív tapasztalatok alapján, részben a Hittudományi Doktori

Iskola hasonló gyakorlata alapján került be követelményként az „előopponensi” intézmény az egyetemi doktori szabályzatba. Az egyes rendelkezéseket teljes terjedelmű bemutatását mellőzve, jelezni kívánjuk, hogy az AJDI doktori szabályzata a jogszabályi követelményeken és a MAB minőségbiztosítási elvárásain túlmenő előírásokat tartalmaz többek között az alábbi területeken:

2.1. A műhelyvitára bocsátás

Az értekezés csak az alábbi feltételek együttes teljesülése esetén bocsátható műhelyvitára:

- a témavezető írásbeli javaslata
- két bíráló olyan tartalmú nyilatkozata alapján, hogy az értekezést műhelyvitára alkalmas színvonalúnak tartják.

Mind a témavezetők, mind az „előopponensek” számára készül egy lista a vizsgálandó szempontokról. Az AJDI elvárja a témavezetőktől, hogy csak akkor tegyenek pozitív javaslatot, ha a szempontrendszer alapján az értekezés műhelyvitára alkalmassága megállapítható. Az AJDI úgy kéri fel az „előopponenseket”, hogy a két bíráló közül legalább az egyik független, a Károli Gáspár Református Egyetemen munkaviszonyban nem álló személy legyen. Az AJDI törekszik arra, hogy a másik bíráló is független legyen, de semmiképpen se legyen a szerzővel azonos tanszéken dolgozó személy.

A megfelelő előopponensek, bírálók, szigorlati¹ és bíráló bizottsági tagok és elnökök kiválasztását megkönnyítendő a témavezető köteles listát készíteni az AJDHT számára arról, hogy az értekezés témaköréhez tartozó jogterületen az egyes jogi karok illetékes tanszékein mely oktatók rendelkeznek tudományos fokozattal.

Az AJDI törekszik arra, hogy a bíráló bizottságban többségben legyenek a Károli Gáspár Református Egyetemen munkaviszonyban nem álló személyek, lehetőség szerint – több védés távlatában - arányosan képviselve az országban működő jogi karokat.

2.2. A műhelyvita

A nyilvános védés előtti műhelyvita megrendezése alapvetően azt a célt szolgálja, hogy az értekezés esetleges hibáira, hiányosságaira fény derüljön. Az AJDI részletes jegyzőkönyveket készít, amelyek érdemi információval szolgálnak részben ahhoz, hogy meg lehessen ítélni az eljárás ezen részének szabályszerűségét, részben az esetleg jelen nem lévő opponensek számára a tudományos munka fogadtatásáról. Ezen információ birtokában a bírálók képet

¹ A 2016/2017. tanévet megelőző képzési terv szerint abszolutóriumot szerzettek esetén.

alkothatnak arról, hogy vajon a szerző mennyire vette figyelembe a műhelyvitán kapott javaslatokat, mennyiben változott az értekezés a műhelyvita idejéhez képest.

2.3. Az értekezés nyilvános védésre bocsátása

Az értekezés bírálatára – a korábbi időszakban kialakult gyakorlat folytatásaként – két olyan bírálót kér fel az AJDI, amely bírálók egyike sem áll a Károli Gáspár Református Egyetemen munkaviszonyban. Az értekezés elbírálásának objektivitása érdekében az AJDI a bíráló bizottság tagjává sem jelöl a szerzővel azonos tanszéken dolgozó személyt.

2.4. A doktori szigorlat

Az AJDI szakított azzal a – más doktori iskolákban nem ritka – megoldással, hogy a doktori szigorlatot a nyilvános védés napjára, vagy azt közvetlenül megelőző időpontra tűzik ki. Az időpontnak ez a megválasztása szinte sugallja a doktori szigorlat pozitív eredményét. Az AJDI elvárja, hogy az általa kijelölt főtárgy és melléktárgy körében a vizsgabizottság tagjai a szigorlat kitűzött időpontját legalább 14 nappal megelőzően írásban értesítsék mind a vizsgázót, mind az AJDI-t a vizsgatárgy keretébe tartozó témakörökről (kérdésekről), és adják meg azt a néhány jogirodalmat, amelyek ismeretében a kérdések megválaszolhatók.

Összefoglalás

Az Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola minőségbiztosításának folytonos tökéletesítését az alábbi főbb tevékenységek évente ismétlődő végrehajtásával valósítja meg:

- a minőségpolitika meghirdetése;
- a minőségcélok kijelölése;
- a minőségcélok teljesítésének figyelemmel kísérése;
- a doktori iskola minőséghelyzetének elemzése, önértékelés végzése;
- fejlesztési intézkedések megvalósítása;
- a minőségpolitika felülvizsgálata,
- a doktori képzés minőségének a figyelemmel kísérése;
- annak folyamatos nyomon követése, hogy a fokozatszerzési eljárásra vonatkozó előírások hatékonyan szolgálják-e a magas színvonalú PhD értekezések létrejöttét.

„B” Rész

2016. szeptember 1. napja után hallgatói jogviszonyt létesítőkkel kapcsolatos új minőségbiztosítási elvárások

Az AJDI három képzési programja keretében oktatott tárgyak körét, azok elnevezését, a tárgyak egymásra épülését, és a tárgyak kredit-értékét érintő módosítási javaslatot – az AJDI vezetésének előterjesztése és az AJK vezetésének egyetértését követően – a TDHT elfogadta.

A 2016. szeptembertől hatályos új képzési terv szerint a képzés első szakaszának kutatómunkáját a komplex vizsga teljesítése zárja le. A doktori programok kötelező kurzusai közül az adott szakterület elméleti megalapozását, a szakirodalom széles horizontú megismerését célzó tantárgyak egyúttal a komplex vizsga elméleti tárgyát is képezik. A doktori szigorlatra vonatkozó minőségbiztosítási követelmények megfelelően irányadóak a komplex vizsgára, annak érdekében, hogy a komplex vizsga alkalmas legyen a PhD hallgatók tudományos előmeneteli szintjének reális felmérésére. A komplex vizsgán a vizsgabizottság összetétele (belső/külső tagok aránya, tudományos minősítésük, összeférhetlenségi szabályok) garantálják a vizsga elméleti-szakmai magas minőségét, továbbá – a vizsga sikeres teljesítése esetén – a képzés második szakaszában a doktorandusz kutató munkájának tudományos megalapozottságát.

A 2016. szeptember 1. napját követően hallgatói jogviszonyt létesítő valamennyi doktoranduszhoz csak egy témavezető tartozik, aki teljes felelősséggel irányítja és segíti a témán dolgozó doktorandusz tanulmányait, kutatási munkáját, illetve a doktorjelölt fokozatszerzésre való felkészülését. Kettős témavezetés csak nemzetközi együttműködés keretében végzett képzés, vagy interdiszciplináris kutatási téma esetén lehetséges.

A 2016. szeptember 1. napját követően hallgatói jogviszonyt létesítő doktoranduszok tekintetében az AJDI arra törekszik, hogy egy témavezetőhöz csak különlegesen indokolt esetben tartozzon háromnál több PhD hallgató. A 2016. szeptember 1. napját megelőzően hallgatói jogviszonyt létesítő doktoranduszokat, és a fokozatszerzési eljárásra bejelentkezetteket nem kell figyelembe venni az egy témavezetőhöz tartozó PhD hallgatók létszámának felső határa szempontjából.